

Uroš Črnigoj

Nejc Gazvoda: *V petek so sporočili, da bo v nedeljo konec sveta.*

Ljubljana: Študentska založba (zbirka Beletrina), 2009.

Novi, tretji roman Nejca Gazvode, ki je kot prvi izrazitejši avtor literarne generacije osemdesetih postal svojevrsten sinonim zanjo, je živopisna mešanica prepoznavno utesnjujoče malomeščanske scenografije, živahnih prilog junakov sredi dvajsetih, ki se ob dekadentnem izživljanju mladostne energije sprašujejo o tem, kako najti svoje lastne niše v ustroju sveta, bizarnih prilog vseh ostalih protagonistov ter groteskno obarvanih, pogosto fantastičnih stranskih zgodb in vložkov. Podnaslov romana bi kaj lahko bil *Žur za konec sveta v mestu Gogi*.

Pristop Nejca Gazvode je dokaj zaokrožen in celovit, obenem pa izraža močno generacijsko noto, kakršno mu pripisujejo. V tem kontekstu je več kot pomenljiva izjava iz enega od intervjujev z njim: “Ja, če smo že generacija brez spominov, si jih bomo pa naredili, ne?” Roman je v resnici takšen poskus literarnega ustvarjanja spominov. Zgodba je polna generacijskih referenčnih točk, ki porajajo pomene, s katerimi se je mogoče identificirati. Še več, v njej si avtor prizadeva izvirno in večplastno soočiti doživljanje nove generacije s svetom, v katerem še ni našla prave vloge. Da bi ji to lahko uspelo, se je treba na več ravneh soočiti s širšim stanjem sveta.

Notranji svet osrednjih junakov romana je zaznamovalo odraščanje v “informatiziranem” svetu, v katerem podoba, ki pritegne našo pozornost, ali zgodba, s katero pridemo v stik, nimata več nujno pomenskega stika z našo življenjsko izkušnjo. Toda vsebine, posredovane prek družbe vrstnikov, današnjih množičnih medijev z vse bolj “resničnostnim pristopom” in internetnih socialnih omrežij, na katerih se briše meja med intimnimi razsežnostmi doživetij in njihovo javno prezentacijo, se v zavesti protagonistov spletajo v kaotične in težko obvladljive mreže poljubno posredovanih pomenov, dražljajev, idej in konceptov, ki nenehno in brez omejitev pronicajo v njihova intimna doživljanja sveta. Tovrstna

življenjska situacija ni samo generacijska, ampak je zgolj opisana s pisateljevega “generacijsko” zaznamovanega vidika, v resnici je namreč skoraj vseprisotna, povezana z duhom aktualnega časa. V tej perspektivi so razlage sveta, ki si jih ustvarjamo, vse bolj stvar potrošniško usmerjene izbire življenjskega sloga, s tovrstnim pristopom k življenju pa je vprašanje posameznikove identitete postalo nikoli končan proces in nerešljiva uganka. Z njo se spopadajo junaki romana.

Nejc Gazvoda učinkovito razvija zanimive in trendovske pisateljske postopke, ki so že po svoji naravi svojevrsten odraz duha časa. Tako enako uporablja postmodernistično nanašanje na pretekla umetniška dela, psihološko poglobljeno slikanje značajev, grotesknost in absurd, fantastične elemente, dekadentne situacije, upodablja samosvoje posebneže in celo prvine socialnega realizma je opaziti. Tako združuje večino literarnih in tematskih pristopov, ki so zaznamovali slovensko literarno zgodovino, in se s tem zelo jasno umešča v njen kontekst.

Zgodba se začne, ko glavni junak, katerega ime ni nikjer navedeno (to je v pisateljevem pisanju pogosto), diplomira in – starejši za nekaj let in bogatejši za vrsto izkušenj – živahno študentsko življenje v Ljubljani zamenja za dobro znano okolje svoje zgodnje mladosti, Ulico Ivana Modrasa nekje na obrobju Novega mesta, s čudaškim očetom in množico še bolj čudaških okoliških prebivalcev. Pogost motiv vrnitve izgubljenega sina v Gazvodovem literarnem svetu niti za trenutek ne izzveni predvidljivo, saj je okolje, v katerega se junak vrne, zelo specifično in samosvoje. Novo mesto, kakršnega slika, je po eni strani običajno malomeščansko spalno naselje, a v razširjeni, s fantastičnimi elementi podčrtani pisateljevi optiki se pod površjem razprostira vzporedna razsežnost, nekakšna sodobna, “povampirjena” in dekadentna različica mesta Goga, na obrobju katerega se razprostira grozljivo, vendar nedoumljivo fascinantno kraljestvo pajkov. Roman tako veliko bolj kot s samo zgodbo, ki bi v rokah marsikoga drugega kaj lahko izzvenela kot še ena značilno slovenska mladostniška literarna fantazija, fascinira s pristopom, s katerim izpelje tovrstne domislice. Poleg tega ga odlikuje tudi izredno dovršena in preiščljena struktura. Pisatelj namreč z linijami dogajanja ter razmislekov stke široko mrežo značajev, osebnih zgodb, zapletov, aluzij, referenc in plasti, ki pa ves čas deluje kot zaokrožena celota.

Usode vseh protagonistov zaznamujejo izbire, s katerimi se soočajo. Večina se jih tako ali drugače izogiba zavezujočim odločitvam, vsaj dokler je to mogoče. Toda njihove zgodbe se spojijo ravno v trenutku, ko okoliščine dozori in se pojavi nepreklicna potreba po odločitvah in preobratih. Paleta junakov je izjemno živopisna in tisti v osrednjem

delu "pajkove mreže" igrajo bistvene vloge v poteku dogajanja. Glavni junak, ki zelo jasno razume vse, kar se dogaja okrog njega, a ne stori ničesar, dokler ga naposled v to ne prisilijo na vseh ravneh spremenjene okoliščine, predstavlja idealnega pripovedovalca in povezovalca tovrstne zgodbe, katerega sama prisotnost sproža dogajanje in spleta usode v tesen klobčič. Njegov čudaški, a dobronamerni oče mu ne zna pojasniti, kam je izginila mati, ki se je nenadoma odselila, vendar ga s pomočjo listkov, ki jih lepi vsepovsod po stanovanju in na katerih mu narekuje, kaj naj stori, skuša spodbuditi k temu, da bi kot odrasel moški vzел usodo v svoje roke. Največ je seveda listkov, na katerih piše: "Najdi si službo."

Junakov molčeči prijatelj Lado je tisti, ki (zato ker so njegovi odzivi vselej primerni situaciji, čeprav je njihov učinek večinoma sprva skorajda neopazen) v odločilnih trenutkih poskrbi za razvoj dogajanja. Junakovo bivše dekle in zaupna prijateljica Petja je zanesljiv vodič skozi nezanesljivost življenjskih izbir, hkrati pa igra tudi vlogo fatalne ženske, ki sproži tektonske preobrate usod svojega novega fanta Erika in prijatelja Tilna, katerega samopodoba je odvisna izključno od pozornosti, ki mu jo namenjajo drugi. Petja, kljub temu da sproža dogajanje, sama ostane ujeta v eksistencialno grozo zavedanja o neskončnosti možnih izbir in dokončnosti vsake posamezne od njih. Junakov novi znanec Robi, lokalni gostilniški stalni gost in pretepač, se presenetljivo izkaže kot veliko boljša opora, ko pride čas za življenjske odločitve. Junakovo novo dekle Neža pa je tista ključna oseba, ki požene v tek kolesje nepredvidljivega razpleta zgodbe. Vse niti zgodbe se namreč povežejo v presenetljiv razplet, ko v petek Neža naznani, da je povsem zanesljivo izvedela, da bo v nedeljo konec sveta. Glavni junak na njeno pobudo organizira veliko zabavo v svojem domu, na katero so povabljeni vsi.

Liki sosedov so svojevrsten pisateljjev poklon Grumovemu mestu Gogi, hkrati pa poosebljajo malomeščansko življenjsko okolje, v katerega se zgodba umešča. Kot starejša generacija so svoje življenjske izbire večinoma že realizirali, vendar so s tem le prispeli pred nove in se pred njimi omahljivo ustavili, skratka, dolga leta so samo vztrajali v nekem vmesnem prostoru, kjer je prisotna zavest o možnostih, vendar se mehanizem delovanja (še) ni sprožil. Kljub karikiranosti je njihov portret prepričljiva podoba sodobne odrasle slovenske družbe, atomizirane na posameznike, ujete v nerazrešljiv krč lastne identitete. Sosed Gregor, ki ubije nasilnega svaka, Borut, ki ga fascinirajo skrivnostni in grozljivi pajki (ki se izkažejo za inteligentno in ozaveščeno vrsto), ostarela Breda, ki spremlja vse, kar se dogaja v soseski, ali Irena, ki prevara moža, ta pa jo

vrže iz hiše, nakar se brezciljno potika po soseski – vsi odražajo podobno razpetost med možnostmi in delovanjem.

Roman *V petek so sporočili, da bo v nedeljo konec sveta* je torej svojevrsten hibrid, mešanica elementov različnih literarnih smeri, žanrov in kontekstov, iz katerih avtor v pajkovski maniri spleta prepoznavno “gazvodovski” literarni svet. Sam v njem zaznam predvsem dve prevladujoči liniji navezave na dela, ki jih poznam. Nezgrehljivo je prisotno svojsko razpoloženje Grumovega *Dogodka v mestu Gogi*, kar ne preseneča, saj tudi Nejcju Gazvodi za kraj (pa tudi “širše lociran” kontekst) dogajanja služi domače Novo mesto. Med drugim je eden sicer za zgodbo nepomembnih stranskih likov vodoinštalater Slavko Grum, s. p., kar je mogoče razumeti tudi kot svojevrstno posvetilo. Druga zgodovinska linija navezave so “generacijska” dela literarne generacije, ki se je rodila v sedemdesetih in si izborila prostor na prizorišču v drugi polovici devetdesetih let prejšnjega stoletja. Kontinuiteta pisateljskih pristopov je dobro opazna. Naj na primer omenim vrsto sorodnosti med Gazvodovim romanom in na primer *Igro angelov in netopirjev* Aleša Čara (1997), ki je dogajanje prav tako umestil v svet in miselno pokrajino svoje lastne “brezciljne” generacije, hkrati pa je s precej sorodnimi pisateljskimi prijemi zarisal koordinate domačega kraja, Idrije, tudi v fantastičnih, “nočnih” razsežnostih kolektivne podzavesti. Med pristopoma obeh avtorjev, ki v očeh kritikov navadno poosebljata svoji generaciji, je torej najti vrsto podobnosti, vendar v poudarkih in podtonih zgodb poleg tega zaznam vrsto bistvenih razlik, ki zadevajo tako njuna osebna avtorska sloga kot tudi različni generacijski senzibilnosti.

Če je prejšnja generacija svoje aktualne zgodbe uvrščala v družbeni okvir tranzicije in v njih svet večinoma slikala kot nihilističen in grozeč, protagoniste pa najpogosteje kot mojstre preživetja ali vsaj manipulacije in prilagajanja okoliščinam, se Nejcju Gazvodi v tem romanu zapišejo naslednji “programski” stavki: “Ko so ljudje soočeni s tem, da kmalu ne bo več ničesar, začnejo reševati svet in lastno vest, pa čeprav že dan za tem ne bo nič več štelo. V tem pogledu je bil moj oče absolutni zmagovalec. Zavedal se je, da konec sveta pomeni le skrajšanje. Nekaj listkov, ki bodo ostali nenalepljeni. Vse ostalo je navadno sprenevedanje, ki daje človeku misliti, da je kaj več od hodeče in misleče negotovosti.” Obrat se morda zdi droben, a je v resnici zelo pomenljiv. Seveda pa bo čas pokazal, kakšen in kolikšen lasten pečat bo nova generacija pisateljev (trenutno na čelu z Nejcem Gazvodo, gotovo pa se mu bo kmalu pridružil še kdo) pustila za seboj.